શ્રી શત્રુંજય - મુક્તિ સમ્યગ્જ્ઞાન અભ્યાસક્રમ

C/o. શાહ ગોવિંદજી વીરમ, ફેક્ટરી કમ્પાઉન્ડ, મોંઢા રોડ, ઔરંગાબાદ - ૪૩૧ ૦૦૧

સમ્યગ્જ્ઞાન પરિચય

◆◆◆ અભ્યાસક્રમ જવાબ પત્ર ◆◆◆ ઓક્ટોબર - !2022

એનરોલમેન્ટ નંબર ______ ૫ ગામ ______

વિદ્યાર્થીનું નામ ______

પ્રશ્ન-૧ ખાલી જગ્યા		પ્રશ્ન-૨ એક જ શબ્દમાં			
(૧)	સ્યાદવાદ	(૧)	લોભ	(૫)	તેના થી શ્રેષ્ઠ
(૨)	પરિભ્રમણ	(૨)	જિનપૂજા	(૬)	રૂપ ના ગુણોથી
(૩)	સંજવલન માન	(૩)	વેદ	(૭)	શિયાળ
(૪)	હરિવર્ષ ક્ષેત્ર	(૪)	અપાપાપુરી	(૮)	ઉત્તમ શ્રાવક
(૫)	ધર્મિષ્ઠ	(૫)	સૌમ્યતા ના	(૯)	દુર્ગંચ્છા
(૬)	સ્થિરતા	(૬)	અર્જુન(શ્વેત)સુવર્ણની	(૧૦)	શરદ ઋતુ ના
(૭)	નગરદાહ	(૭)	પ્રશાંત	(૧૧)	વધારે.
(૮)	વ્યંતરિક	(૮)	અપ્રત્યાખ્યાની માન	(૧૨)	અયોગ્ય
(૯)	વૈડુરરત્નમય	(૯)	સુધર્મા સ્વામી	(૧૩)	નરક
(૧૦)	ભોવેલા	(૧૦)	વ્યક્ત સ્વામી	(૧૪)	આક્રમણ
(૧૧)	સ્મૃતિ અંતર્ધાન	(૧૧)	વક્ષસ્કાર	(૧૫)	ઘેટા
(૧૨)	ઉર્ધ્વગતિ	(૧૨)	અજ્ઞાનરૂપ	(૧૬)	પરલોક
(૧૩)	સર્વ-વિરતી	(૧૩)	અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ	(૧૭)	યુક્તિ
(૧૪)	સિદ્ધ પુરુષ	(૧૪)	હાથી ના દંતશૂળ જેવા	(૧૮)	સ્નિગ્ધ
(૧૫)	ગંધમાદન	(૧૫)	સમ્યક(બહુમાનપૂર્વક)	(૧૯)	માન
(૧૬)	અનાભોગપણાથી			(૨૦)	આપે
(૧૭)	કર્મપ્રમાણે				
(૧૮)	સંજવલન				
(૧૯)	ચાંડાલિની				
(૨૦)	અભિનવેશ્યાયન.				

પ્રશ્ન-૩ શબ્દનો અર્થ

(૧)	વિધિસંયુક્ત
(૨)	સત્વ માં
(૩)	દરિદ્રતા
(૪)	દૃષ્ટિ

પ્રશ્ન-૪ જોડકાં જોડો.

(૧)	૮	(૬)	૯
(૨)	૬	(૭)	૧૦
(૩)	૪	(૮)	૨
(૪)	૭	(૯)	3
(૫)	૧	(૧૦)	૫

પ્રશ્ન-૫ સંખ્યામાં જવાબ

(૧)	૩૨
(૨)	૩૬૦ દિવસ
(૩)	3
(૪)	૮
(૫)	૧૨ વે
(૬)	૨૫
(૭)	૪૨૧૦ ૧૦/૧૯ યો.
(૮)	૮
(૯)	૫૦૦
(૧૦)	૨૬૯

પ્રશ્ન-૬ ✓ કે x		પ્રશ્ન-૭ આ વાક્ય ક્યા પાને છે તે નંબર	
(૧)	✓	(૧)	૧૪
(૨)	x	(૨)	૧૧
(૩)	x	(૩)	23
(૪)	✓	(૪)	૬
(૫)	✓	(૫)	૧૪
(૬)	x	(૬)	૧૯
(૭)	x	(૭)	૧૦
(૮)	✓	(૮)	3
(૯)	x	(૯)	૧૮
(૧૦)	✓	(૧૦)	૯

પ્રશ્ન ૧-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૨-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૩-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૪-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૫-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૬-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૭-મેળવેલ ગુણ	+	પ્રશ્ન ૮-મેળવેલ ગુણ	=	કુલ ગુણ

રીમાર્ક ______ તપાસનારની સહી ______

પ્રશ્ન - ૮

૧. ક્ષેત્રવૃદ્ધિ અતિચાર - જેમ કે પૂર્વદિશામાં સો માઈલ જવાનું પ્રમાણ કરેલું હોય અને તે દિશામાં દોઢસો માઈલ જવાનું કામ પડે ત્યારે બીજી દક્ષિણ આદિ દિશાના પચાસ માઈલ તેમાં ભેળવી લે અને મનમાં વિચારે કે પૂર્વ દિશાના પચાસ માઈલ વધાર્યા છે તો દક્ષિણ દિશાના ઓછા કરી નાખ્યા છે એ પ્રકારના કુવિકલ્પ કરી એક બાજુની ભૂમિના દિશાની ભૂમિના માઈલ ઓછા કરી બીજી દિશાના માઈલ વધારે તો તે ક્ષેત્રવૃદ્ધિ અતિચાર કહેવાય
સ્મૃતિઅંતર્ધાન અતિચાર - તે દિશાવ્રતનું પ્રમાણ કરી પછી વિસારી મુકે કે અમુક દિશામાં પચાસ માઈલ જવાનું છે કે સો માઈલ જવાનું છે? એવી પ્રકારે જો ધ્યાન ન રાખીએ તો આપણને ક્ષેત્રવૃદ્ધિ તથા સ્મૃતિઅંતર્ધાન અતિચાર લાગી શકે -- માટે વિવેક બુદ્ધી રાખવી --

૨. મહાવિદેહની ૩૨ વિજયોમાં ૧૬ મેરૂપર્વતની પૂર્વમાં છે તથા ૧૬ પશ્ચિમમાં છે.. આ ૧૬ વિજયો ફરી આઠ ઉત્તરમાં અને આઠ દક્ષિણમાં એમ કુલ ૪ વિભાગમાં વહેંચાયેલી છે -- હવે અહીં એક વિજય પછી વક્ષસ્કાર પર્વત પછી વિજય પછી અંતરનદી ફરીથી વિજય વક્ષસ્કાર વિજય એવી રીતે દરેક ભાગમાં ૪-૪ વક્ષસ્કાર પર્વતો છે.. ચારે ભાગમાં મળીને (૪x૪) ૧૬ વક્ષસ્કાર પર્વત છે.. આ પર્વતો ઉત્તર દક્ષિણ લાંબા છે, પહોળાઈમાં ૫૦૦ યોજન છે.. પ્રારંભમાં ઉંચાઈ ૪૦૦ યોજન છે અને વધતી બીજા છેડે ૫૦૦ યોજન છે.. આ બધા પર્વતો ૧૦૦ થી ૧૨૫ યોજન જમીનમાં ઉંડા છે.. વક્ષ એટલે છાતી મહાવિદેહની વિજયો આમને-સામને છે તેમજ પર્વતો પણ છે -- એક બાજુના પર્વત નિષધ પર્વતથી ઉત્તર તરફ જાય છે.. જ્યારે બીજો સામેનો પર્વત નિલવંત પર્વતથી દક્ષિણ તરફ જાય છે -- જે સામે સામે છાતીએ ભેટતા જણાય -- માટે તે વક્ષસ્કાર કહેવાય

૩. ~~બોલ~~ કેટલાક આરાધકોને શંકા થાય કે બધા તીર્થંકર સમાન હોવા છતા મૂળનાયકની પૂજા પ્રથમ કેમ માટે? એનો સમાધાન શાસ્ત્રકારો જણાવે છે - મૂળનાયક અને બીજા જિનબિંબ એ સર્વ તીર્થંકર જેવા થકાં સર્વ સરખાજ છે છતાં સ્થાપના સમયે એવી કલ્પના કરેલી છે કે આ તીર્થંકરને મૂળનાયક ગણવા ત્યારે એજ વ્યવહારથી મૂળનાયક પ્રથમ પૂજાય છે, પરંતુ બીજા તીર્થંકરોની અવજ્ઞા કે આશાતનાની બુદ્ધિ બિલકુલ છે જ નહીં.. સર્વ પ્રતિમાઓ એક સરખી પ્રશાંત મુદ્રાવાળી હોતી નથી -- પણ મૂળનાયકની પ્રતિમા તો વિશેષકારી પ્રશાંત મુદ્રાવાળી જ હોય છે.. તેથી ઝટ બોધ પામી શકાય છે; માટે પ્રથમ મૂળનાયકની જ પૂજા કરવી એજ યોગ્ય છે.. પૂજા કરતાં વિશેષ પૂજા તો મૂળનાયક-બિંબની જ ઘટે છે - કેમકે દેરાસરમાં પેસતાં પ્રથમથી જ મૂળનાયક પર સર્વે લોકની દ્રષ્ટિ પડે છે અને મનની એકતા થાય છે.

4. સંજ્વલન માયા - આ માયામાં વક્રતા છે તેથી તેવા દ્રષ્ટાંતથી સમજાવેલ છે -- સંજ્વલન માયા લાકડાની વાંસની છોલ સમાન છે.. તેમાં વક્રતા હોય છે પણ તેને સુખે સીધી કરી શકાય _ પ્રત્યાખ્યાની માયા - આ માયા ગોમૂત્રિકા સમાન છે.. બળદ ગાડીમાં જોડાયેલા બળદની મૂત્રધાર ગતિના કારણે આડી-અવળી વક્રતાવાળી હોય છે.. પરંતુ પવન લાગતાં તે વક્રતા ત્યાગી સરળ બને છે.. તેમ પ્રત્યાખ્યાની માયાવાળો જીવ લાંબા કાળે કષ્ટથી વક્રતા-માયા છોડે છે. અપ્રત્યાખ્યાની માયા - આ માયા ઘેટાના સીંગડા જેવી છે.. ઘેટાના શીંગડાની વક્રતા અતિ કઠિણ છે.. મહાકષ્ટે ટળે છે.. તેમ અપ્રત્યાખ્યાની માયા ત્યજવી અતિ દુષ્કર છે.. અનંતાનુબંધી માયા - આ માયા વાંસના કઠણ મૂળીયા જેવી છે.. વાસંના મૂળીયા અતિ મજબૂત અને અતિવક્ર હોય છે -- ક્યારે પણ સરળતાને ન પામે.. બધારે ખેંચવા જતાં તૂટે પણ વક્રતાને જ છોડે તેમ અનંતાનુબંધી માયાવાળો જીવ મરે પણ માયા ન છોડે.. આવી તીવ્રતમ અનંતાનુબંધી માયા છે -..

૫. વ્યક્તસ્વામીની શંકા હતી કે પંચભૂત છે કે નહીં? અને અને મનમાં નિર્ધાર કરી લીધો કે સ્વપ્ન જેવો આ સંસારમાં ઈન્દ્રજાલ જેવા માયાવી સંસારમાં પંચભૂત જેવું કંઈ છે જ નહીં.. ત્યારે પ્રભુને સમાધાન કર્યુ કે વેદના પદનો અર્થ જે વ્યક્ત સ્વામી એ કરેલો છે એ ખોટો છે એનો અર્થ છે કે એ પદમાં જે સ્વપ્નમય છે એમ જણાવાયું છે તેનો અર્થ આત્માને પરમાત્મા બનાવવા માટે સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ, ધનસંપત્તિ વગેરે સ્વપ્નમાં મળ્યા જેવી છે એ વસ્તુઓ પર આસક્તિ કરવા જેવી નથી આ આત્મા આ બધી વસ્તુઓને સ્થિર અને પોતાની માની એના માટે પ્રયત્ન કરતો છતો ઘણોજ દુ:ખી થઈ ગયો છે.. અનંત કાળથી ભવભ્રમણના કારણે દુ:ખી છે તથા આત્માને દુ:ખમુક્ત થવું હોય તો પરની આસક્તિ છોડી આત્માને મોક્ષ માટે પ્રયત્ન કરવું જોઈએ.. એવો આ વેદ પદોનો સાચો અર્થ છે.. પરંતુ એ વેદપદ ભૂતોનો અભાવ સૂચવનાર નથી કારણ કે "પૃથ્વી દેવતા અપો દેવતા" ઈત્યાદિ વેદપદોથી ભૂતોની સત્તા જ સૂચવાયેલ છે -- એ સાંભળી વ્યક્તસ્વામીની શંકા દૂર થઈ